

Міністерство освіти і науки України

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ ТА СТУДЕНТІВ**

**РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ
МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Випуск 10

Україна

2024

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Бердянський державний педагогічний університет
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Криворізький державний педагогічний університет
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Хортицька національна академія
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Херсонський державний університет
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ ТА СТУДЕНТІВ**

***РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ
МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ***

Випуск 10

Україна

**7-8 листопада
2024**

Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 10., Україна, 2024. 117 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Біда О. А., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедрою педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, м. Берегово

Васютина Т. М., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і методики початкового навчання, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

Гнезділова К. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси

Деркачова О.С., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти та освітніх інновацій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

Іванюк Г. І., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та психології, Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ

Кіліченко О.І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової освіти та освітніх інновацій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

Кіт Г.Г., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Кондур О. С., доктор педагогічних наук, професор, декан Педагогічного факультету, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

Котелянець Н. В., доктор педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький

Коханко О. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та методики початкового навчання, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

Матвієнко О.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки і методики початкового навчання, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

Нечипоренко В. В., доктор педагогічних наук, професор, ректор комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально - реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Онопрієнко О. В., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу початкової освіти імені О.Я. Савченко Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

Павлик О. А., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри початкової освіти, Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг

Петухова Л.С., доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету, Херсонський державний університет, м. Івано-Франківськ

Петрик К. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв Бердянського державного педагогічного університету, м. Запоріжжя

Прибора Т.О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький

Пріма Р. М. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Романишин Р.Я., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри початкової освіти та освітніх інновацій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

Саган О.В., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, Херсонський державний університет, м. Херсон

Скворцова С.О., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондентка НАПН України, завідувачка кафедри математики і методики її навчання Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, м. Одеса

Стахова І.А., доктор філософії (PhD), доцент кафедри початкової освіти, Вінницький державний

педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Товканець О.С., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи, ДВНЗ «Ужгородський національний університет, м. Ужгород

Турчина І.С., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри дошкільної та початкової освіти, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів

Ушневич С. Е., кандидат філологічних наук, доктор філософії, доцент, доцент кафедри початкової освіти та освітніх інновацій, м. Івано-Франківськ

Федій О.А., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри початкової освіти Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, м. Полтава

Хижняк І.А., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Дніпро

Цюняк О.П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти та освітніх інновацій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

3. Психолого-педагогічні та соціальні умови формування особистості учнів молодшого шкільного віку в освітньому середовищі Нової української школи

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лопан С. П.,

*1 курс, факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв
Коваль К. В., асистентка кафедри педагогіки
Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя*

Дослідження психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку (6–10 років) є важливим завданням сучасної психології та педагогіки. Саме у цьому віці дитина переходить до нового соціального середовища – школи, що вимагає адаптації до освітньої діяльності, правил поведінки та соціальної взаємодії. Це особливо актуально сьогодні, коли освітня система потребує індивідуалізованих підходів, щоб відповідати потребам та особливостям кожної дитини. Освітній процес, побудований з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей, може забезпечити не тільки успішну адаптацію до школи, але і створити основу для подальшого навчання та особистісного розвитку дитини[2].

Перебудова системи освіти та організація такого навчального процесу, що буде відповідати соціальним потребам, ставлять перед педагогами нові виклики. Інформаційний тиск, швидкі зміни технологій, а також вимоги до навчальних досягнень роблять вивчення психологічних особливостей молодших школярів особливо важливим. Своєчасне розуміння когнітивних, емоційних та вольових особливостей цього вікового етапу допоможе запобігти можливим труднощам у навчанні, соціалізації та емоційному розвитку дітей.

Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку стали об'єктом дослідження багатьох відомих науковців. Л. С. Виготський розробив концепцію культурно-історичного розвитку, яка пояснює, як соціальні взаємодії впливають на психічний розвиток дитини. Вчений ввів поняття «зони найближчого розвитку», вказуючи на важливість дорослого, який допомагає дитині перейти від одного рівня знань до наступного. Його роботи наголошують на ролі навчання як рушійної сили психічного розвитку[3].

А. В. Запорожець досліджував закономірності розвитку дитячої психіки, зокрема вплив різних видів діяльності на формування особистості. Його праці підкреслюють роль гри та діяльності в становленні когнітивної сфери дитини. Вчений також розробив поняття ампліфікації дитинства, яке означає максимальне збагачення психічного розвитку через активне залучення дітей до різноманітних видів діяльності[2].

Сучасні дослідники, такі як О. В. Скрипченко, З. В. Огороднійчук, І. Деснова та ін., детально вивчають вікові особливості розвитку вольових якостей дітей молодшого шкільного віку. Досліджуючи формування таких

вольових якостей, як завзятість, витримка та саморегуляція, І. Деснова зазначає, що цей період є сенситивним для формування дисциплінованої та свідомої поведінки[1].

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку, що своєю чергою створює наукове підґрунтя для ефективної адаптації учнів/учениць до умов шкільного навчання, підтримки гармонійного розвитку їх психіки та допомоги у формуванні ключових компетентностей, необхідних для подальшого життя.

У віці 6–10 років спостерігається інтенсивний розвиток когнітивних процесів. Діти починають активно засвоювати нові знання, удосконалюються такі пізнавальні процеси, як пам'ять, увага та мислення. Серед основних аспектів когнітивного розвитку молодших школярів виділяють такі:

1) пам'ять у молодших школярів має значний обсяг, проте є переважно механічною. Для цього віку характерне вивчення матеріалу шляхом багаторазового повторення, хоча здатність до логічного запам'ятовування також починає розвиватися[3];

2) діти молодшого шкільного віку мають нестійку увагу. Вона може бути спрямована на певний об'єкт чи дію протягом обмеженого часу, тому навчальний процес повинен враховувати ці особливості та передбачати періодичні зміни діяльності[2];

3) у молодших школярів починає формуватися здатність до логічного мислення. Проте, для цього віку ще характерне наочно-дійове мислення, коли для розв'язання задач дитині потрібні наочні образи. Поступово розвивається вміння аналізувати, узагальнювати та порівнювати інформацію[2];

4) емоційний розвиток дітей молодшого шкільного віку відзначається підвищеною чутливістю до оцінок і реакцій дорослих. Вони прагнуть схвалення з боку вчителів і батьків, що робить дорослих значущими фігурами в їхньому житті. Молодші школярі легко піддаються зовнішнім впливам, їхня емоційна реакція на події є швидкою і водночас нестійкою. Емоції дітей часто залежать від ситуації, що зумовлює часті зміни настрою[1];

5) діти 6–10 років починають усвідомлювати моральні цінності. Вони можуть відчувати почуття провини за порушення правил або вчинки, що суперечать очікуванням дорослих. Водночас вони починають проявляти емпатію, що дозволяє їм краще взаємодіяти з ровесниками[2];

6) у молодшому шкільному віці діти розвивають важливі вольові якості, такі як наполегливість, дисциплінованість, стриманість та саморегуляція. Розвиток вольової сфери в цьому віці є критично важливим, оскільки від неї залежить успішність адаптації до шкільного середовища[1]:

– **завзятість і наполегливість:** ці якості починають формуватися в умовах навчальної діяльності, де дитина привчається до систематичності та відповідальності. Зокрема, школярі вчаться завершувати почату роботу, навіть коли вона вимагає вольових зусиль[1];

– **дисциплінованість і самостійність:** освітній процес, включаючи навчання, виховання та розвиток особистості, передбачає дотримання певного режиму дня, що своєю чергою поступово сприяє удосконаленню навичок

дисциплінованості. Спочатку вольова поведінка дітей залежить від вказівок дорослих, але з часом дитина починає свідомо регулювати свою поведінку на основі власних потреб і бажань. Поступово діти набувають навичок самоконтролю, вчаться долати імпульсивні бажання[2].

Отже, діти молодшого шкільного віку проходять критичний етап психічного розвитку, коли активно формуються когнітивні, емоційні та вольові здібності. Психологічні особливості цього періоду вимагають від педагогів індивідуалізованого підходу, який враховує нестійкість уваги, емоційну чутливість та необхідність розвитку вольових якостей. Усвідомлення цих особливостей дозволяє створити ефективну систему педагогічного впливу, яка сприятиме успішній адаптації дітей до навчання, розвитку їхньої особистості та соціальних навичок.

Систематичний підхід до розвитку дітей, який включає підтримку з боку дорослих, можливість для самостійного вибору та коригування поведінки, створює передумови для подальшого успішного навчання та соціальної адаптації. Психологічна підтримка з урахуванням особливостей кожного етапу розвитку є необхідною для створення гармонійного середовища для зростання та формування майбутньої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деснова І. С. Психологічні особливості формування вольових якостей дітей молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми науки та освіти* : збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / за заг. ред. М. В. Трофименка. Київ : МДУ, 2024. С. 252 – 255.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 424 с.
3. Дуткевич Т. В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога (теоретичний курс) : навч. посіб. Київ : КНТ, 2022. 265 с.

ЗМІСТ

1. Актуальні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів молодшого шкільного віку в Новій українській школі

Крючкова Ю. В., Ісланкіна Є. Профілактика булінгу та конфліктів в освітньому середовищі	1
Макаренко А., Формування партнерської взаємодії в умовах групи продовженого дня	3
Микитин І., Романишин Р.Я. Розвиток підприємницьких умінь в учнів початкової школи	6
Полубень А., Турчина І.С. Впровадження інтегрованого навчання в початкових класах в умовах реалізації НУШ	9
Пономарьова Д., Взаємодія вихователів і батьків у вихованні дитини	10
Різниченко М. Є., Коваль К. В Концептуальні засади реформи нової української школи	14

2. Інновації в освітньому процесі початкової школи: історична ретроспектива і сучасність

Беженарь Л., Коваль К.В. Використання інтерактивних методів в початковій школі на уроках української мови	16
Бухенко В., Скворцова С.О. Використання штучного інтелекту у навчанні математики учнів початкової школи	19
Вавілюк К., Раєвська І.М. Вплив кейс технології на розвиток критичного мислення молодшого школяра	22
Кушнір Н., Прибора Т. О. Вплив медіазасобів на розвиток молодших школярів у контексті сучасної освіти	24
Міщенко Д.Ю., Андросова Н. М. Сучасні методи формування комунікативних компетенцій у молодших школярів	27
Саміленко О.М., Раєвська І.М. Огляд цифрових інструментів для розвитку системного мислення в молодших школярів	31

3. Психолого-педагогічні та соціальні умови формування особистості учнів молодшого шкільного віку в освітньому середовищі Нової української школи

Лопан С. П., Коваль К. В. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку	34
Покришка А., Бай І.Б. Розвиток художньо-творчих здібностей учнів початкової школи в позаурочний час	37

Сапранкова К., Лесик А. Методи арттерапії як засіб зниження рівня агресивної поведінки здобувачів початкової освіти в умовах нової української школи	41
Сулятицька М., Котик Т.М. Використання мультимедіа для формування комунікативної компетенції молодших школярів	44
Химич М.А., Матвієнко О.В. Комплексний підхід до створення безпечного освітнього простору в початковій школі: фізичні, психологічні та соціальні аспекти	48
Шантер Ю. Е., Гнезділова К. М. Психолого-педагогічні умови формування емоційного інтелекту молодшого школяра в освітньому середовищі НУШ	51
4. Дистанційне і змішане навчання в умовах війни	
Ткаченко Н. А., Турчина І. С. Формування пізнавальної активності молодших школярів в умовах воєнного часу: теоретичний аспект	55
Ярмошкіна М.В., Дистанційне навчання математики в умовах нуш	61
5. Проблема наступності освітнього процесу в закладах дошкільної та загальної середньої освіти	
Вовканець В., Товканець О.С. Педагогічні умови розвитку творчості дітей дошкільного віку	62
Гребенюк А.Ю., Цуканова Н.М. Готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі	64
Денисенко Д.С., Коновальчук М. В. Розвиток національної ідентичності через рідну мову у дошкільнят	67
Кудлейчук М., Плетеницька Л.С. Особливості забезпечення наступності між старшими дошкільниками та першокласниками щодо формування логіко-математичної компетентності	70
Роман Т., Товканець О.С. Принципи розвитку сучасної дошкільної освіти	73
6. Організація інклюзивної освіти в середовищі Нової української школи	
Бут А., Мухіна Т.Є. Технології навчання молодших школярів з особливими освітніми потребами	75
Дергач М.А., Гордієнко Н.М. Дидактичні вимоги до створення корекційно-розвиткових програм з подолання агресії учнів молодших класів з аутизмом	79
Дрогомирецька В., Кирста Н.Р. Соціально-абілітаційна робота з сім'ями дітей з тяжкими порушеннями мовлення	82

Загородня П. О., Петрик К. Ю. Альтернативна та додаткова комунікація в інклюзивній освіті: нові можливості для навчання здобувачів початкової освіти	84
Коломоєць Д. С., Чигрина Я. Ю. Технологічна культура педагогічних працівників закладів освіти з інклюзивним навчанням як елемент їх загальної культури	88
Нечипоренко В.В., Позднякова О.Л. Сучасні підходи до лікування і корекції аутизму	91
Шатанська І., Значення гри в організації освітнього процесу із здобувачами початкової освіти з порушеннями мовлення	94
Щерба М., Кирста Н.Р. Особливості формування фонетико-фонематичної компетенції у дітей дошкільного віку з синдромом Дауна	96
7. Актуальні проблеми фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів у контексті стандартизації	
Золотаренко Т.О., Васютіна Т.М. Роль громадянської освіти у формуванні педагогічної майстерності майбутніх учителів початкових класів: порівняльний аналіз стандартів Норвегії та України	99
Кавін Х., Ушневич С.Е. Формування професійної компетентності майбутніх викладачів ім у контексті літературознавчих практик	102
Матвієнко В.О., Васютіна Т.М. Роль педагогіки партнерства у підготовці вчителів до формування ключових компетентностей учнів	105
Погорєлова В.І., Лісіна Л.О. Підготовка майбутніх учителів до формування пізнавальної активності здобувачів початкової освіти: теоретичний аспект	107
Попов О.А., Губарева Д.В. Сучасні підходи до формування готовності майбутніх учителів початкової школи до толерантного виховання учнів	111